

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

İLÂHİYAT FAKÜLTESİ
DERGİSİ

PROF. DR.
NECATİ ÖNER
ARMAĞANI

CİLT : XL

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

İLÂHİYAT FAKÜLTESİ
DERGİSİ

PROF. DR.
NECATİ ÖNER
ARMAĞANI

Bu Dergide Yayınlanan makalelerin her türlü sorumluluğu yazarlarına aittir.

TERTİP HEYETİ
PROF. DR. SÜLEYMAN HAYRİ BOLAY
DOÇ. DR. RECEP KILIÇ

ISBN: 975 - 482 - 492 - 4

ISSN: 1301 - 0522

ANKARA ÜNİVERSİTESİ BASIMEVİ - 1999

TAKDİM

Ülkemizde bir türlü anlam veremediğim tuhaf alışkanlıklarımızdan birisi de, alanında temayüz etmiş ve değerli hizmetler vermiş insanların öldükten sonra takdir edilmeleri, ne büyük değer olduklarının ancak o zaman farkına varılması hadisedir. 35-40 yıl hizmet ettikten sonra aktif hayattan çekilen nice değerler bir köşede unutulur; öldükten sonra birden hatırlanır ve büyük hizmetler yaptığı anlatılır, nadiren de olsa adına armağan dediğimiz yayınlarla hakkı teslim edilmeye çalışılır.

Sonuçta kendisi ile ilgili hiçbir şey yapılmayanlara göre bu da olumlu bir davranıştır. Gecikmeli de olsa, bir hakkın teslimi olması açısından olumlu bir davranış olarak değerlendirilebilir.

Şüphesiz olması gereken, bu müstesna şahsiyetlerin, hayatta iken kendileri ile ilgili bu değerlendirmelerin yapılmasıdır. Gelenek bu istikâmette oluşursa herhalde çok daha isabetli olur.

Olması gerektiğini ifade ettiğimiz bu üslubun güzel bir örneği elimizdeki kitapla verilmektedir. Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde 40 yılı aşkın öğretim üyesi ve yönetici olarak hizmet veren Prof. Dr. Necati Öner'in meslektaşları, dostları ve öğrencileri, bir vefa örneği olarak emek mahsulü bu eseri meydana getirdiler. Prof. Öner'i değişik yönleri ile, özellikle felsefe alanında ülkeye yaptığı ve yapmaya devam ettiği hizmetleri ile unutulmazlar arasına soktular. Şifahi ifade ve övgüler uçar gider, ama yazılı dökümanlar nesilden nesile intikâl eder, sonsuza dek bâki kalır.

Prof. Dr. Necati Öner'in meslektaşları, eski ve yeni öğrencileri onu çeşitli yönleri ile değerlendirdiler ve sonuçta felsefi ağırlıklı ve muhtevalı bir eser ortaya çıktı. Bu eserin yıllarca hizmet verdiği İlahiyat Fakültesi yayınları arasında yayınlanması en uygun yoldu. Nitekim öyle oldu; Üniversitemizin onayı ile eser elinize ulaşmış oldu. Bu ilgi ve yaklaşımı dolayısı ile Sayın Rektörümüze ve Üniversitesi Yayın Komisyonu ile Yönetim Kurulu Üyelerine şükranlarımı sunarım. Baskıyı gerçekleştiren Üniversitemiz matbaasının değerli yönetici ve çalışanlarına ayrıca teşekkür ederim.

Yeni ve olması gereken bir gelenek oluşturması dileği ile okuyucuya saygı ile sunulur.

*Prof. Dr. M. Sait Yazıcıoğlu
Ankara Üniversitesi
İlahiyat Fakültesi Dekanı*

PROF. DR. NECATİ ÖNER'E SAYGI!

Osmanlının en büyük şâiri kabul edilen Bâkî

*Kadrini seng-i musallâda bilip ey Bâkî
Durup el bağlayalar karşına yârân sâf sâf!*

diyor. Koca Bâkî bile zımnem, hayatta kadrinin iyi bilinmediğinden şikayet ediyor. Ferid Kam da:

*Sağlığında nice ehl-i hünerin
Bir tutam tuz bile konmaz aşına
Evvel ânu öldürürler acından
Sonra bir Türbe dikerler başına*

diyerek insanların kadir bilmezliğinden, kıymetleri heba etmelerinden, nankörlükten ve vefasızlıktan şikayet etmektedir.

Başka toplumlar nasıldır? Bilmem, ama bizim toplumumuzda vefasızlık ve kadirbilmezlik eskiden beri şikayet edilecek kadar yaygın sayılır.

Daha erken dönemlerde Üniversitelerimizde büyük hizmetler görmüş çok değerli hocaların adına çıkarılan armağanların büyük bir kısmı, onların vefatlarından sonra çıkarılmıştır. Armağan edilen değerlerin haberi olmadıktan, vefalılığın hazzını tatmadıktan sonra, armağanın değeri ne olacaktır?

İşte bu düşüncelerle Prof. Dr. Necati ÖNER hocamızın yarım asra varan hasbî (karşılıksız) hizmetlerinin hatırlanmasına vesile olması için bir "Armağan Kitabı" hazırlamayı düşündüm. Bana Doç. Dr. Recep KILIÇ her bakımdan yardımcı oldu. Türkiye'deki 70 kadar seçkin felsefeciyeye ve hocanıdan diğer bazı dostlarına haber verip yazı istedik. Hepsini memnuniyetle katılabileceklerini söyledi. Fakat bir kısım arkadaş, mazeretleri sebebiyle katılamadı. Zaman ayırıp çok değerli yazılar gönderen arkadaşların hepsine kalbî teşekkürlerimi ve şükranlarımı sunarım. Neticede hocamıza lâayık kalıcı, muhtevalı büyük bir kitap meydana geldi.

Kitabın yayımlanması için Gazi Üniversitesi Rektörü Sayın Prof. Dr. Enver Hasanoğlu alâka gösterdi. Üniversite adına yayımlayabileceğini söyledi. Fakat Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Mustafa Sait YAZICIOĞLU, 'bu kitabı neşretmek bize düşen bir vazifedir' diye kitaba el koydu. Derhal Rektör Sayın Prof. Dr. Günal AKBAY ile görüşüp karar çıkarttı. Sayın Dekana ve Sayın Rektör AKBAY'a da bu sıcak alâkadan dolayı teşekkür ederim. Her bakımdan örnek bir hareket ve örnek bir kitap oldu. Bu, muhterem ÖNER'e, lâyük olduğu saygının küçük bir nişanesidir. Nice nice yıllara!... Derin saygılarımızla...

Prof. Dr. Süleyman Hayri BOLAY

İÇİNDEKİLER

Sayfa

HAYATI, ESERLERİ VE HAKKINDA YAZILANLAR

Araş. Gör. İsmail KÖZ <i>Prof. Dr. Necati ÖNER'in Biyografisi</i>	3
Doç. Dr. Recep KILIÇ <i>Prof. Dr. Necati ÖNER ile "Düşüncelerinin Gelişim Seyri" Üzerine Yapılan Mülakat</i>	9
Prof. Dr. Süleyman Hayri BOLAY, <i>Felsefe Yapmak ve Necati ÖNER</i>	15
Prof. Dr. Afşar TİMUÇİN <i>Hocamız Necati ÖNER</i>	21
Prof. Dr. Bilal DİNDAR <i>Felsefeyi Sevmek</i>	23
Prof. Dr. Şahin YENİŞEHİRLİOĞLU <i>Kendimle Sesli Bir Konuşma</i>	27
Prof. Dr. Sabri HİZMETLİ <i>Prof. Dr. Necati ÖNER'in Sosyal Yönü</i>	35
Prof. Dr. Necmettin TOZLU <i>Felsefeyi Güzelleştiren Adam</i>	39
Prof. Dr. Murtaza KORLAELÇİ <i>Prof. Dr. Necati ÖNER'in Hürriyet Anlayışı</i>	45
Doç. Dr. Vahdettin BAŞÇI <i>Örnek Bir İnsan Hocam Prof. Dr. Necati ÖNER</i>	79
Yrd. Doç. Dr. Abdulkadir ÇÜÇEN <i>Mantığın Kaynağı Problemi</i>	83

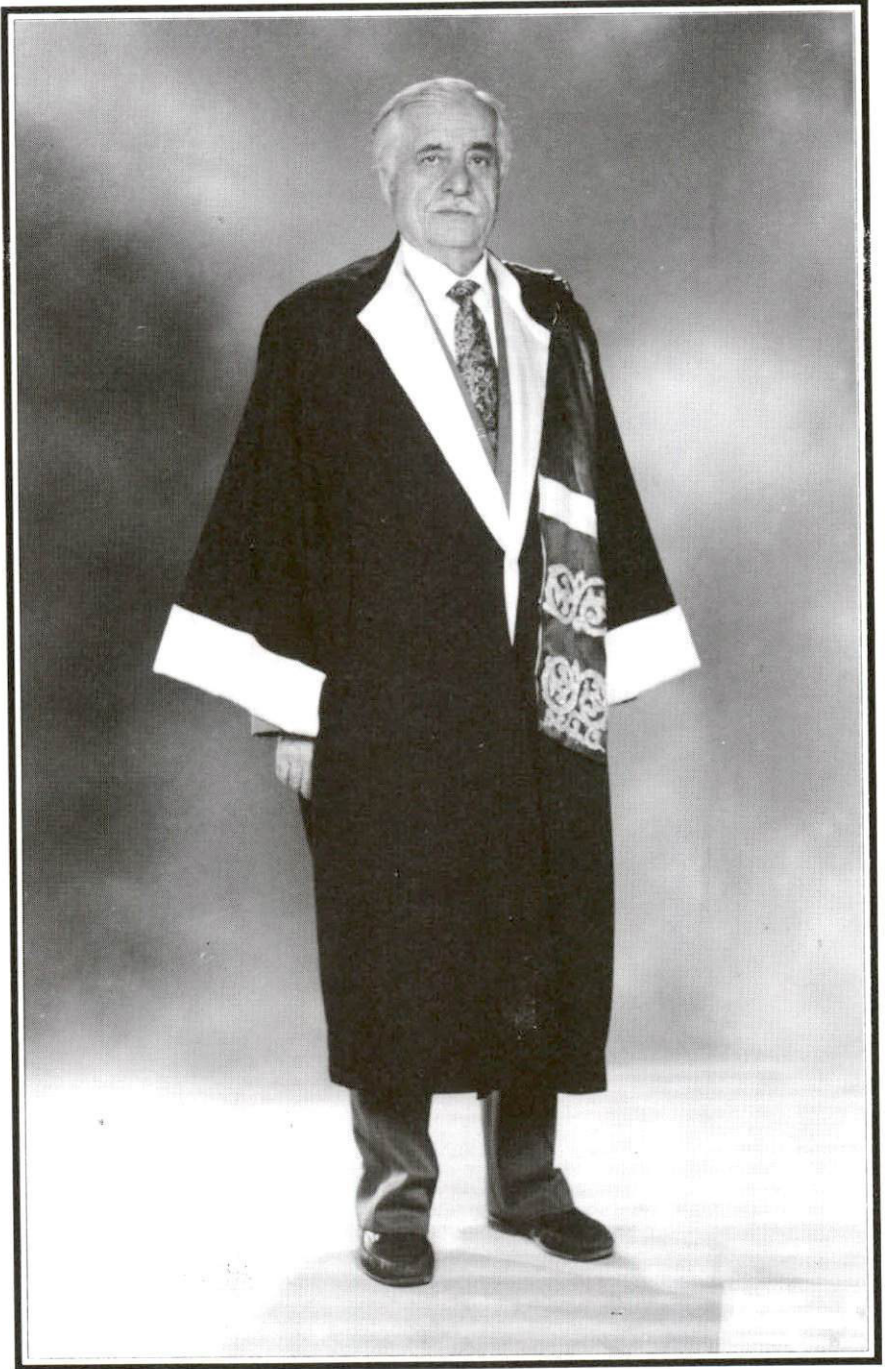
SİSTEMATİK FELSEFE İLE İLGİLİ YAZILAR

Prof. Dr. Teo GRÜNBERG <i>Bilgi Teorisi ve Gettier Problemi</i>	97
Prof. Dr. Abdulkuddüs BİNGÖL <i>İletişim Bağlamında Mantık ve Dil</i>	105
Prof. Dr. Teoman DURALI <i>Tarihin Dayanılmaz Ağırılığı</i>	117

VII

Prof. Dr. Doğan ÖZLEM <i>Felsefi Hermeneutiğe Geçiş Yolu Olarak Tarihselcilik</i>	127
Prof. Dr. Hüsameddin ERDEM <i>Allah'ın Varlığının Delillerinin Kur'anî Temelleri</i>	147
Prof. Dr. Hanifi ÖZCAN <i>Birbirine Zıt İki Epistemolojik Yaklaşım "Temelcilik" ve "İmancılık"</i>	157
Doç. Dr. Hakan POYRAZ <i>Ahlaki Özgürleşmenin Önündeki Bir Engel Olarak Fanatizm</i>	177
Doç. Dr. Mustafa YILDIRIM <i>Düşünce Özgürlüğü Üzerine</i>	189
Doç. Dr. Ali Osman GÜNDOĞAN <i>Edebiyat İle Felsefe İlişkisi Üzerine</i>	195
Doç. Dr. Ayhan BIÇAK <i>Tarihin Yapısı ve Kültür Bilimlerindeki Rolü</i>	205
Doç. Dr. Recep KILIÇ <i>Din Öğretimini Temellendirme Problemi</i>	215
Yrd. Doç. Dr. Şahin FİLİZ <i>İslam Felsefesinde Tanrı Anlayışı Karşısında Bireyin Konumu Problemi</i>	223
Dr. Münir DEDE <i>Kapalı Toplum ve İlk İnanışlar</i>	243
J. Ronald ENGEL (Çeviren: İbrahim ÖZDEMİR) <i>Sürdürülebilir Kalkınma Ahlakı</i>	255
FELSEFE TARİHİ İLE İLGİLİ YAZILAR	
Prof. Dr. Ömer Naci SOYKAN <i>Hegel Sisteminde Tarih Felsefesi</i>	271
Prof. Dr. Mehmet BAYRAKTAR <i>Spinoza'nın Natura Naturans ve Natura Naturata Kavramlarının İslâmî Kökenleri</i>	291
Doç. Dr. Nurten GÖKALP <i>Beden-Zihin Etkileşimi ve Popper İle Eccles</i>	301
Yrd. Doç. Dr. Ülker ÖKTEM <i>Descartes'da Bilginin Kesinliği Problemi</i>	311
Yrd. Doç. Dr. Emel KOÇ <i>J.P. Sartre Felsefesinde "Ben-Başkası-İletişim" Problemi</i>	333
BİLİM TARİHİ İLE İLGİLİ YAZILAR	
Prof. Dr. Mübahat Türker-KÜYEL <i>"Ulemâ-i Kiram" ve "Tafra-Tehille"</i>	351

Prof. Dr. Esin KAHYA <i>Erzurum'lu İbrahim Hakkı</i>	371
Prof. Dr. Hüseyin AYDIN <i>Kusta B. Luka ve Ruh İle Nefs Arasındaki Ayırım Adlı Kitabı</i>	387
Doç. Dr. Remzi DEMİR <i>Takiyüddin İbn Maruf'un Ondalık Kesirleri Trigonometri ve Astronomiye Uygulaması</i>	403
Doç. Dr. Melek DOSAY <i>Tüccarzâde İbrahim Hilmi'nin "Maarifimiz ve Servet-i İlmiyyemiz" Adlı Eseri</i>	425
Yrd. Doç. Dr. Hüseyin Gazi TOPDEMİR <i>Kemâlüddin el-Fârîsi ve Tenkih el-Menâzır Adlı Kitabı</i>	433
KÜLTÜR HAYATI İLE İLGİLİ YAZILAR	
Prof. Dr. Mehmet AYDIN <i>"Türk Müslümanlığı" Üstüne Bazı Düşünceler</i>	445
Prof. Dr. Şafak URAL <i>Demokrasi Kavramı, Toplumsal Değerler ve Birey</i>	451
Prof. Dr. Muammer C. MUŞTA <i>Sekülerleşme Laiklik Demokrasi ve Eğitim</i>	461
Doç. Dr. Mehmet AKGÜN <i>1839-1920 Yılları Arasında Türkiye'de Aydınlanmanın Uzantısı Olarak Temsil Edilen Felsefi Akımlar</i>	475
Yrd. Doç. Dr. Uğur Köksal ODABAŞ <i>Rıza Tevfik ve Felsefesi</i>	499
Dr. Yaşar KALAFAT <i>Horasan Eri Olarak Bilinen Anadolu Yatırları-I</i>	511

PROF. DR. NECATİ ÖNER

***HAYATI, ESERLERİ VE
HAKKINDA YAZILANLAR***

FELSEFEYİ GÜZELLEŞTİREN ADAM

*Prof.Dr. Necmettin TOZLU**

Har Rousseau, düşünme halinin, tefekkürün tabiata aykırılığını iddia etmişse de, insan varolduğu sürece düşünmüştür. Fikir sistemleri, ideolojiler, felsefeler bunun mahsulüdür. Felsefenin batıdaki anlaşılışı, gerçekte doğu-İslâm dünyasından farklıdır. Hıristiyanlık ilk büyük sınavını Yunan felsefesiyle hesaplaşmasında verir. Bunda, genel kanaatin aksine çevrime uğrayan Hıristiyanlık olmuştur. Kilise babalarının felsefeyi kullanarak önemli avantajlar sağlamalarına rağmen, dinî ıstılah ve kavramlar felsefi formlarda erimiş, din dünyevîleşmiştir. Erol Güngör'ün tespitiyle Katolik Kilisesi'nin hiyerarşik yapısındaki isimler (Episkopos, presbiter, vs.) bile Roma'nın idari teşkilatından alınmıştır.

İslâm dünyasında felsefenin serüveni daha farklıdır. Bu dünya, hayatı, kâinatı ve öteyi, Aşkın'ı anlamada vahyi, imanî bir şemaya dayanır. Akli da, tefekkürü de bu şemanın ifadesi ölçüsünde değerlendirir. İşleyişine göre kullanır. Böyle bir zeminde, iklimde Yunan felsefi anlayışının, getirdiklerinin itileceği, hoş karşılanamayacağı açıktır. İşin bir diğer boyutu da bu felsefenin bugün modern dünyayı yapan öncüller doğrultusunda kökeninden kopmuş olmasıdır. Bu kopuşla felsefe baştan beri aradığı "Hikmet" in, "Marifet" in de uzağına düşer.

Şimdi, hikmete dayalı bir dünyayı, teknik bir veçhe kazanan bir felsefeyle anlamak, yorumlamak, izah etmek gerçekten güçtür.

Tabiatta, gökyüzünde, yıldızlı gecelerde, şırıl şırıl akan sulara ahengi, güzelliği, sonsuzluğu duyan gönülleri bunların dilinden anlamayan bir düşünceyle, felsefeyle tatmin etmek mümkün müdür?

Gazali, felsefecilere bu dünyanın dilinden anlamadıklarını söylüyordu. Yoksa felsefeyi reddetmiyordu. İlginçtir, Gazali'nin felsefecileri tenkit ve reddinden sonra İslâm dünyasında felsefeye karşı duyulan alaka artar. Felsefi eserler incelenir, medreselerde okutulur (Uludağ, İslâm Düşüncesinin Yapısı).

* Yüzcüncü Yıl Üniversitesi Felsefe Profesörü.

Dünün insanını, düşünürünü, felsefecisini felsefe yapmaya iten temel âmiller hâlâ geçerli. Hâlâ insanı hayrete, şüpheye ve sarsılmaya iten vakalarla karşı karşıyayız. Biz felsefe yapmaya mecbur edilmişiz. Çamurumuza katılmış, içimize ekilmiş bu vasıf. Her ne kadar felsefeyi reddedenler kendilerince güçlü deliller getirmiş olsalar da, insan felsefe yapmaya mecburdur. Salt objektivite onu tatmin etmemektedir. Buna dayalı bilimle yetinmek mümkün değildir. Objeden gelen verileri aşma cehetimiz felsefeye ait olan güçlü bir tarafımızın olduğunu haykırır. İnsan kendine, içine dönünce bu gerçekle sarsılır. Hem kendini, varlığını, sıcaklığını duyar, hem de sonlu oluşuna yanar. Yok olmanın eşliğinde ölümün idrakinde sarsılır. Varoluşa, ebediliğe atılır. Bu şuur hali onu Mutlak'a, Allah'a götürebilir. Geçici ile, dünyevi olanla yetinmeme, ebedi olana yönelme insanı içten yapar. Varlıkta var kılar. Mutluluğa açılan imkânlarla ulaştırır. Bu yola girilmişse kurtuluş mukadderdir. Aksi de varit olabilir. Mutlak'a açılma imkânına kavuşamayan fertler kötümser bir ruhla tıkanıp kalabilirler. Bu kadar da değil. Biz kendimiz üzerinde, bilgi üzerinde, dış dünya üzerinde de düşünürüz. Bu kadar da değil. Biz kendimiz üzerinde, bilgi üzerinde, dış dünya üzerinde de düşünürüz. Gayemiz "Gerçek"e ulaşmaktır. Onu yakalamaktır. Mutlak bilgiyi elde etmektir. Heyhat ! Felsefenin da kendilerine göre gerçekleri olabileceğini telkin eder. İmkânımız artar. Benliğimize sapanıp kalmayız. Başkalarına, sevgiye ve barışa açık oluruz. Hocamızın anlayışında bütün bunlar niçin felsefe yaptığımızın, yahut yapmamız gerektiğinin nedenleridir. Bu açıdan meyveledir de diyebiliriz.

Diyaloglar'da Sokrates, "Kullanmasını bilmediğimiz şeyi hiç kullanmamamız daha iyidir. Bir adam düşünün; gözlerini, kulaklarını, bedenini kullanmasını bilmiyor. Bu adamın görmemesi, işitmemesi, bedenini kullanmaması daha iyidir. Sanat için de aynı şeyi söyleyebiliriz. Kendi çalgısını çalmasını bilmeyen, başkasının çalgısını da çalamaz elbet, başka hiç bir çalgıyı da" der.

Biz belki yüzyıllardır gücümüzü, bedenimizi, düşüncemizi kullanmasını bilmiyoruz. Kendi çalgımızı da, başkasınıkini de çalamıyoruz. Kullanmasını bilmeyen el ve kafa çirkinleştirir. Bu yüzden hiçbir değerimizi güzelleştiremedik. Evrenseli ulaştırıp sevdiremedik. Öner, güzelleştirmek yolunda bir cehdi sembolleştiriyor. İnsana bakıyor. Topluma bakıyor. Aşkın'a, değerlerimize eğiliyor, bütün bunları felsefenin eleğinden geçiriyor. Anlıyor, derinliğine nüfuz ediyor, tahlil edip takdim ediyor. Güzelleştiriyor, sevdireyor. Felsefe bu faaliyetlerde bir arındırma, derinliklerindeki sırrı, güzellikleri ifade etme gayretidir. İnsanı ve değerleri tahribe yönelik korkutucu, ürkütücü, soğuk bir alet değildir. Ruha daldırılmıştır, sıcaktır ve sevimlidir. Böyle bir felsefenin aynasında insan, çok farklı renkleriyle, güzellikleriyle parıldar. İsyancı, inkârcı, değerden mahrum, semayla irtibatı kesik bir yaratık olarak gözükmez. Mâddi-mânevi

bütünlüğü içerisinde, soylu duygulara ve değerlere sahip, aklını doğru kullanan, hür bir varlık olarak gözükür. Bu varlık Aşkın'a yönelmiştir, iç dünyası İlahi Otorite'nin kontrolindedir ve Kul'dur.

Böylece çağımızda yaygınlaşan insanın başkaldırısı, bunalımı, kaide-kural tanımazlığı, çevresini ve kendini tahribi bir sapma, yoldan çıkma olarak anlaşılmaktadır. Çünkü, bütün bunlar onun "Öz"üne ilişkin büyümeler gelişmeler değildir. Arızî hallerdir. Nitekim Öner; Sartre ve benzeri filozofların insan anlayışlarını olurlamaz. Olurlamaz çünkü Sartre'ın felsefesi bir umutsuzluk felsefesidir. Bu, insanı boğuyor. Melekelerini, gücünü, cehdini tüketiyor. İncancını yıkıyor. Böylece insana hiçbir çıkış kapısı aralamıyor. Sartre elbette büyük bir filozof. Felsefe yapıyor. "Varoluş"u, "Öz"ün önüne koyuyor. İnsanı asıl özelliğinden soyuyor. Onu yapılı bir nesne gibi düşünüyor. Kendini yapan, ne olacaksa onu seçen, seçerek varoluşunu kuran bir nesne.

Gerek Sartre, gerek Camus insanın ufkunu örtmüşlerdir. Hayatın kaynağıyla irtibatını kesip onu çaresiz. Kendini tüketen, intihardan başka çıkar yolu olmayan bir varlık konumuna indirgemişlerdir. Çağdaş birçok düşünür insanı böyle bir kadece mahkum etmede Sartre'la, Camus'yle beraberdir. Öyle ki Schopenhauer onun ölümünü doğumuyla başlatır. Freud, şuurun aydınlığını, şuuraltının karanlık, dipsiz kötülükleriyle kuşatılmış olarak görür.

Bir düşünürümüz (S. Karakoç) bu tür anlayışlarla "terazinin bir kefesine boyuna karanlıklar doldurulduğunu, öbür kefeye konulması gereken ışıktan, umuttan haber verilmediğini" vurgular.

Allain de "Gülyüz" adlı demesinde aynı hususa değinir. On yaşlarında ziyaret ettiği manastırda, manastır sakinlerinin hergün biraz daha kazdıkları mezarlarını, yaşayanlara ders olsun diye tam bir hafta beklettikleri ölülerini gördüğünü ifade eder. Allain böyle bir anlayışın hayatın gerçek sırrını yakalayamadığını belirtir.

Öner, bütün bu anlayışların aksine insandaki sırra yönelir. Onu herhangi bir nesne olarak ele almaz. Bir şahsiyet, bir "Ben" olarak ele alır. İnsanın varlık düzeninde tekliğine dikkat çeker. Sartre'ın gittiği yoldan gider. Ancak onun aksine insanın bir "Öz"ünün olduğunu ortaya kor. Hattâ akletmenin, düşünmenin bu öze ilişkin olduğunu, onu oluşturduğunu vurgular. Öz değişmez. Ve "Varoluş"dan öncedir. Böyle olunca, bunu tayin eden, tasavvur eden ve var eden Yüce bir Varlık vardır. Bu, şüphesiz Allah'tır. Şu halde insan yaratılmıştır. Mesuldür. Kendi haline bırakılmamıştır. Bilinmeyen bir güç tarafından dünyaya fırlatılmış da değildir. Aksine bir görevle yüklü kılınmıştır. Bütün bunlar felsefeyi kendi bağlamında olduğu kadar, kültür-değer ilişkisi içerisinde düşünmeyi, ustaca yapmayı ve kullanmayı da ifade eder. Bu bağlam ve ilişki açısından felse-

feye yansıyan insan aynı zamanda değer vareden, değer tarafından varedilen bir varlıktır. Onu, diğer canlılardan ayıran en belirgin özelliklerinden birisi budur. Akli yanında değerleri de vardır. İnsan bunlara bağlıdır. Bu bağlanışta önce inanç sözkonusudur. İnanan insan bağlandığı değerini yükledikleriyle kendini sorumlu hisseder. Böylece hayatına müeyyideler doğrultusunda bir sistem, bir nizam hakim olur. Hele değer insanın içine, derununa ekilmişse, vicdanileşmişse etkileri o derece güçlü olur. İnsan, bu yüzden inandığı değeri çiğneyemez. Hiç sayamaz. Değerler içerisinde derunleşen, ruhta yer eden, böylece insanda en çok etkili olanı dinî değerlerdir. Bunlar ebedi hayat fikrine dayanır. Ebedilik insanın en güçlü özlemidir. Çağlar boyunca aradığı, ulaşmaya çalıştığı en temel temadır. Yokluğa direnen, şuurun derinliklerinden gelen, ferahlatıcı, kaplayıcı umuttur. Bu yüzden dinî değerler insanı sarar, etki alanı içerisine alır. Böylece değere inanış hasbidir. Samimidir. İçtendir. Dikkate alınmadığında insanda tedirginlik, zorlu ve huzursuzluk meydana gelir. Korkudan endişeye, günahattan pişmanlığa kadar uzanan bu duygular, onun sarsılmasını kendine, içine dönmesini sağlar. Bu dönüş yeniden yapılmalıdır. Samimiyetin ifadesidir ve değerlerin güçlülüğünün insanda ne derece köklü bir yer ettiğinin, de ispatıdır. Gerçi değeri aşanlar yok değildir. Ancak normal şartlarda bunların sayısı itibar edilecek bir yekûn tutmaz.

İnsanlar değerleri çıkarları uğruna da kullanma yoluna giderler. Böyle bir durumda değere inanma sahtedir. Saygı yoktur. Öyle gibi görünüş menfaat sağlama sözkonusudur. Bu tiplerin o değere verecekleri zarar, değerini karşısında olanlardan kat kat fazladır.

Böyle bir tahlille sayın Öner, hayatın müeyyidesiz olamayacağını vurgular. Bunun da yolu insanın bir değere inanmasından geçer. Önce insan kendi içinde tutarlı olmalıdır. Samimi olmalıdır. Hasbi olmalı, değerlerine bu bağlarla bağlanmalıdır. Toplumda düzen ancak bu yolla sağlanır. İnsanlaşma de temelde insan-değer ilişkisinin bir sonucudur. Hayatın yaşanılır olması, toplumun düzen içerisinde devamı, insanın değerler doğrultusunda şekillenmiş olmasına bağlıdır.

Güçlü değerleri olmayan toplumlar çözülür, insanlar bunalıma, kaosa düşer. Öner'de en güçlü olan varlık "Aşkın Varlık"tır. Ona teslim olmayan insanın kayıtl altına alınması mümkün değildir.

Bütün bunlar gelişigüzel tespitler değildir. İnsanî olanın, huzurun, değerini korunmasına yöneliktir "Bilim ve tekniğin onca nimetine rağmen dünyada huzur yoktur. İnsanın ve insanlığın hali üzülecek bir manzara arz etmektedir" Bu durum bizim için de sözkonusudur. Biz de bir değer yıkıcılığıyla savaştayız. Kültürel sömürüyle savaştayız. Kültür savaşı bir değer savaşıdır. Temel amacı, en belirgin, en sağlam, güçlü değeri safdışı etmektir. Burada başarı, değere olan inancı kırmaya onu gözden düşürmeye bağlıdır. Bunun için akla-hayale gelmeyen oyunlarla karşı karşıyayız.

Bunların en tehlikelisi değere olan inancı yıkmaya yönelik olanıdır. Bu, "Öz"ün yıkımıdır. Öz'ü yıkılan toplum ve insanın yeniden kendini bulması oldukça güçtür. Çünkü burada asıl olan kişinin ve toplumun kendine güvenini yitirmiş olmasıdır. Bunun neticesi varlığını yitirmek, başka toplumlara karışıp gitmektir.

Burada güç bir sorunla karşılaşırız. Değerlerin-kültürün yeniden ele alınması, tahlili, tanıtılıp geliştirilmesi, sevdirmesi sorunu. Bu bir anlamadır. Farketmedir. Elemedir. Her türlü ideolojik tutumlardan, duygusal olurlamalardan, bağnazlıklardan uzak durmadır. Ufuklu ve kuşatıcı değildir. Şüphesiz bütün bunlar felsefenin kazandırdıklarıdır. Öyleyse varlığa, varolanlara, kültürün esas unsurlarına derinliğine nüfûz etmeliyiz. Bu nüfûz; tahlili, tanımayı, onlardaki güzellikleri, varetme gücünü sergilemeyi getirir. Sorgulama yolunu da açar. Böylece değer ve dolayısıyla kültür gerçek bir mihenge de vurulmuş olur. Yerli olan bilinir, takdir edilir, işlenir ve yaşanılır kılınır. Evrensele de bu kapıdan girilir. Felsefe dış dünyaya çevrilir. Bu dünya özü, öncülleri, yapılanmaları itibarıyla ortaya konur. Tüm bunlara açık bir zihniyetle yanaşılır. Bu aynada, yerli olan çağın değerlerine katkı sağlayacak bir anlayış ve forma ulaştırılır. Böyle bir usülle kendimiz kalarak evrensele ulaşmanın sırrını yakalarız. Bu doğrultuda felsefe özün korunmasında, değerlerin ve kültürün anlaşılıp yüceltilmesinde, bu cepheden gelen iç ve dış saldırıların kırılmasında düşünce gücüne dayalı bir yapma, savunma hattı oluşturur Hoca'nın üslûbunda.

Değerlerin önemli bir foksiyonu da, insanın tutkularını sınırlamış olmalarıdır. Öner tabiata dönük zekânın, bilimsel hırsın sınırlandırılmasına taraftar değildir. Ama bilmin, bilimsel gücün kötüye kullanılmasının şuurundadır. Çağımızda fakirlerin ezilişi, yoksullaştırma ve sömürü, bilimsel gücün yedeğinde icra edilir. Birçok ülkede insanlar açlıktan ölüirken, bilim ve tekniğin gücüne güç katanlar, silah yarışına büyük meblağlar harcayarak sürekli insanların acılarını derinleştirirler.

Bütün bunların karşı yansıması isyandır. Tedirginlik ve yıkımdır. Fert ve toplumları sarma, aktif ve pasif direnişe, faaliyete itmedir. Burada Öner, insanî tarafımızı geliştirmeyi, akıl gücümüzü olumlu kullanmayı tercih eder. Bunu da sağlayacak olan içtenlikle Aşkın bir Varlığa yönelmektir. Bu yapılmadığı takdirde insan en tehlikeli bir yaratık olmakta, bilim ve tekniğin nimetleri huzura katkıya çevrilmemekte, giderek insanlığın ve medeniyetin sonu hazırlanmaktadır. Nitekim Eflatun da, insanın uzun süre felsefe eğitimine tâbi tutulmasını bir inceliğe bağlar. En iyinin bozulması en kötüdür. Çünkü insan akıl gücüne sahiptir. Onu istediğinde, gerekitğinde kötüye kullanabilir. Öyleyse onun kayıt altına alınması gerekir.

Hocamız sorgulamalarını iyinin, güzelin, insan ve insanlığın adına yapar. Gerçek adına yapar Varolmamız, varlıkta kalmamız için yapar.

Tarih boyunca örnek insanlar hep bu çizgide görülür. İlkçağın “Hikmet”i taşıyan tipi bunu yaptı. Ortaçağın “Zahid”inin gayreti de buydu. Çağımızda bu misyon “Âlim”indir. “Düşünür”ündür. Felsefecinindir. Mesele bunun bilincinde olmaktır. Öner, bunu hakkıyla yapandır. O, insanı, kültürü, değerleri, tabiatı, ahlâkı hep felsefenin nüfuz edici bakışıyla ele alır. Yorumlar. Güzelleştirir. Bunu yaparken akli duyarlılığına egemendir. İfadeleri arı-duru, tam bir mantıklılık içerisindedir. Yerinde ve gerektiği gibidir. Görüşleri, meselelere yaklaşımı soğuk, itici ve boğucu değildir. Aksine hoşgörüyle, derin bilgisiyle içe işleyen yakınlaştırıcı ve kuşatıcı bir irfanla yoğrulmuştur. Bilim, bilim olarak kullanılmıştır. Gösterişe, alkışa, fayda teminine alet edilmemiştir. Öner alkış ve övgü de beklemez. Hidde-tin, kinin, nefretin, adalete çullandığı çağımızda Hocamız, insani olanı telkin etmiş, bu çizgide kalmıştır. Bütün bunlar onun içinde barınan güzelliğin, güzellik sevgisinin felsefe yoluyla âleme, dışa yansımadır. Büyük sanatkârların, aşıkların, düşünürlerin de yaptığı budur. Nitekim T. Jouffray, güzelliğin ilkesini ifadede arar. Bunun bütün özellikleriyle açıklığa kavuşturulmasında görür. Bir başka açıdan H. Tain de aynı kapıya çıkar. Boris Pasternak, “Kötü kişi büyük şair olamaz” derken bu gerçeği noktalar. Yani “İnsan Güzelse Güzelleştirir”. Kur’an’ın, “İman edin iyi amellerde bulunun” emrinin telkin ettiği yüce hakikat de bu merkezde yoğunlaşır.